325

*(bygen in Muller)

C

199

5071

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

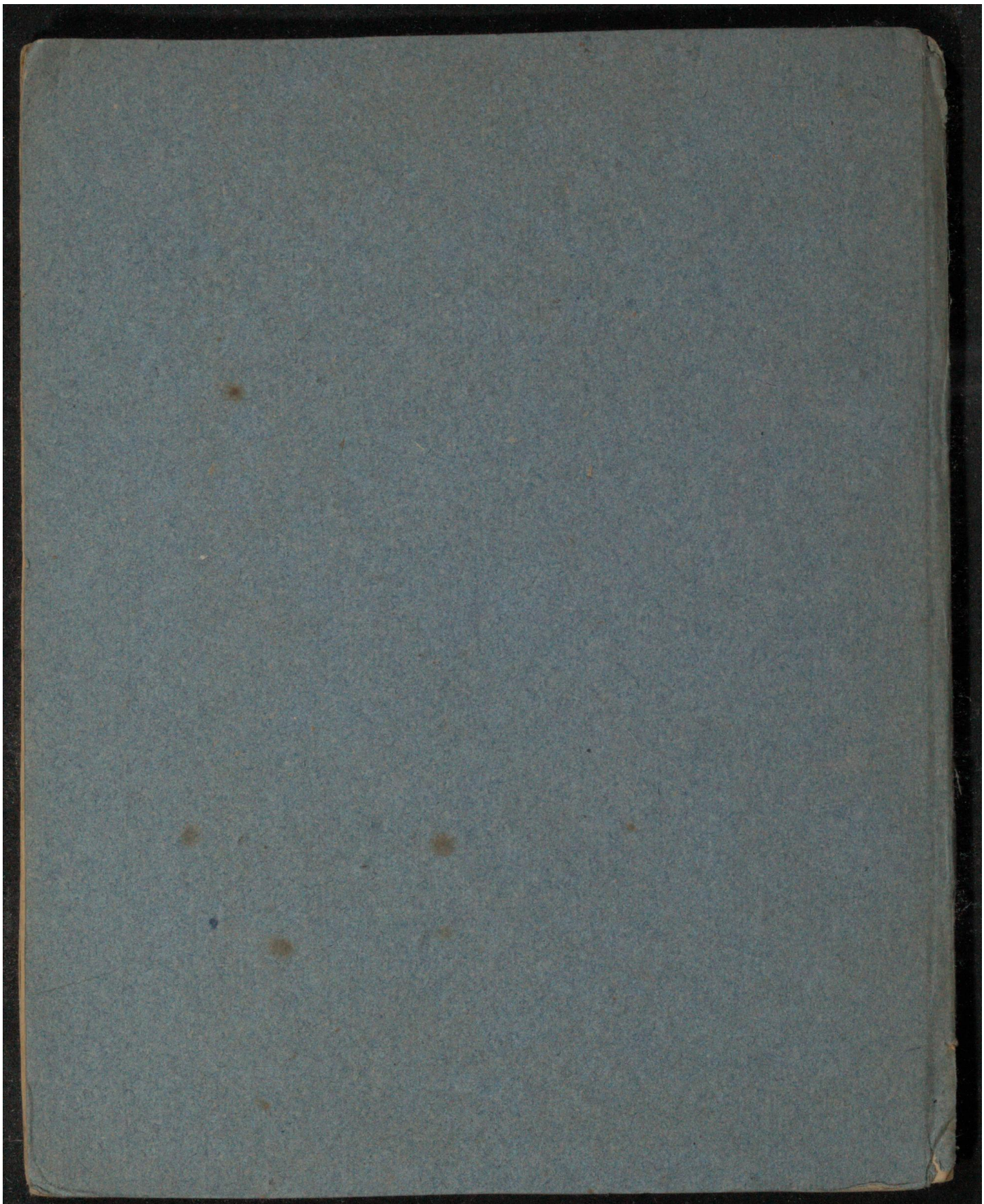

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

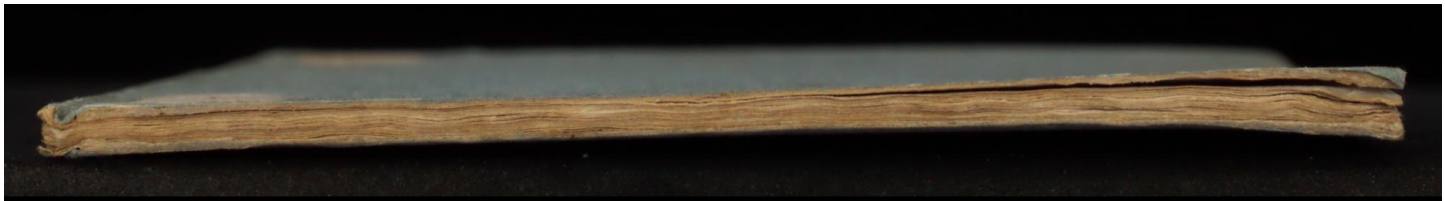

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

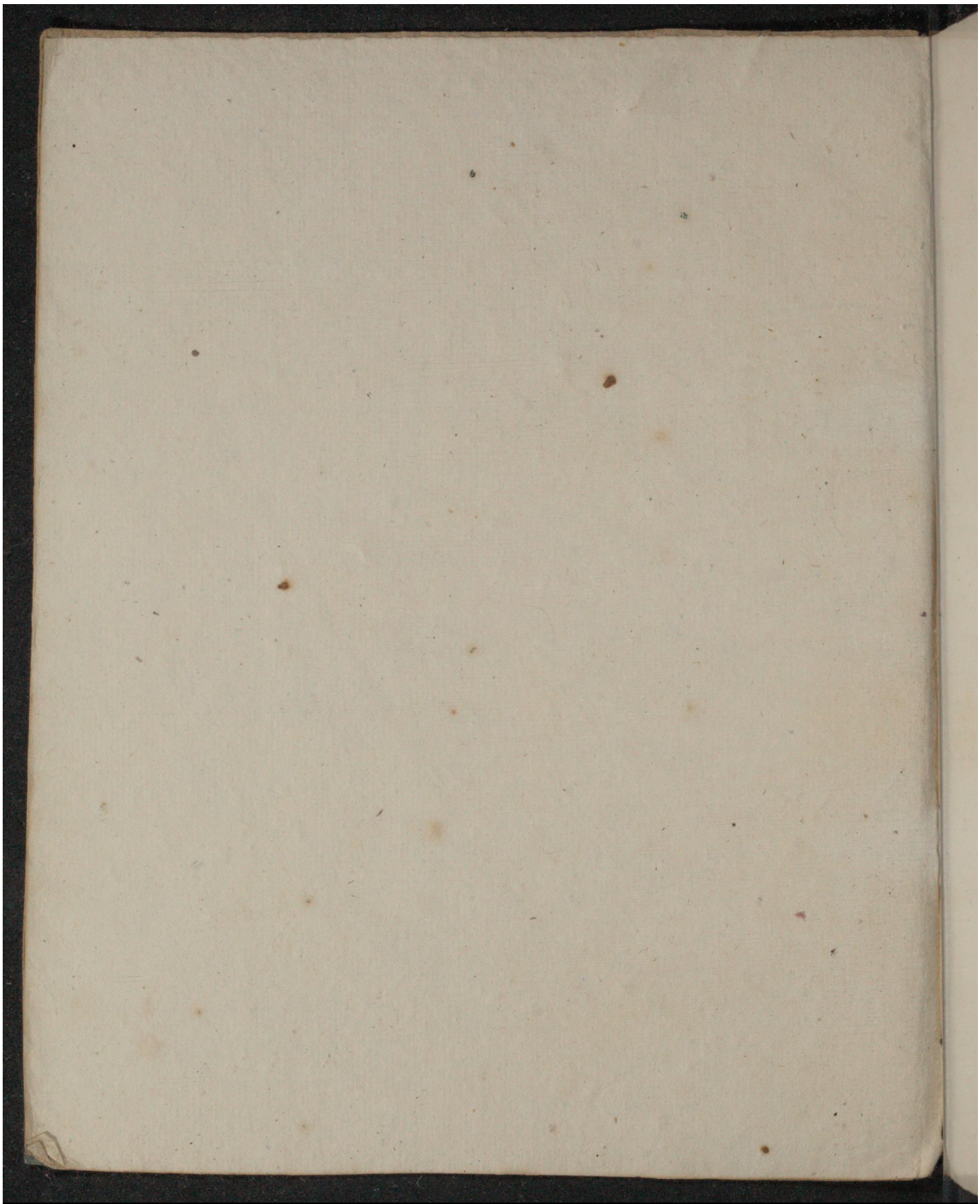

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

KW 325 C 199

Cygor. 7244*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

35333.

GRONDT-STEEN
van
VREEDE
en
VERDRAEGSAEMHEYT,
TOT OPBOUWINGE
van den
TEMPEL CHRISTI
Onder de Doops-Gesinde:

Gelegdt

In een nader aenspraeke, aenbiedinge, gemeenmakinge, en verantwoordinge;

der

Dienaren van de Vereenigde Waterlantsche en Vlaemsche Gemeentens / op den 18. July 1674. Binnen Amsterdam /

Aen

De Leeraren Diaconen en Ledematen der Waterlantsche en Vlaemsche Doops-Gesinde, dewelcke in die vereeniginge tot noch toe niet verwillight hebben.

t' AMSTERDAM,

By Joannes van Veen, Boeck en Perchament verkoper in de Oude Hoogstraet over 't Oostindies Hups. 1674.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Aen den

LESER.

Gunstige Leser,

'T Heeft ons dickwils doen te ruch dencken op ons eygen selven, als wy bedachten dat alle Christenen in 't gemeen, ende Doops-gesinde in 't besonder, soo veel beklach maeckten over de verdeeltheyt der Kercken, en soo meenichmael betuychden van haerer syden te willen toe brengen alles wat mogelijck was tot herstellinge van een allegemeene Kerckelijcke Vreede onder de selve; ja onse gebeeden die wy soo allegemeen als particulier hier over menichmael tot Godt deden, schenen te getuygen tegen ons, dat wy de Vrede Liefde en Verdraeghsaemheyt niet simpelijck behoorden te begeeren, en andere aen te prijsen, maer oock de selve beneffens de middelen van dien tot becominge van soo heylsamen en gewenschten eynde, selfs met yver moeste in 't werck stellen.

Gelijck wy dan oock van herten aldus geresolveert zijnde, met alle neerstigheyt hebben gearbeyt om tot een beginsel van sulcks, de Waterlanders en Vlaamingen die van over lange al in eenige onderhandelinge tot nader vereeninginge met den anderen sijn geweest, tot een Christelijck voorbeelt en spoore voor anderen, tot volkomen Vrede en eenicheyt onder malcanderen te bewegen.

Wat vlijt wy in 't besonder neffens dese en gene hier in hebben aengewent, sal niet seer noodich sijn dat wy in 't particulier (alsoo het mischien niet sonder quetsinge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

van eenige sou konnen toegaen) verhaalen: ons genoech sijnde dat wy tot bevrydingh onser gewisse hebben betoont, bereyt willich te zijn; om die schandelijcke blaame der veelderhande verdeeltheden onder de Doops-gesinde, daer over de Godlooſen spotten, en de Vroome haer bedroeven, soo veel als in ons was weg te nemen.

Een generaele openinge dan van Conditien waer op wy de vereenigingh onder ons geeren in eendrachtigheyt hadden sien voort gaen, als oock de Redenen daer van: hopen wy dat genoech sal zijn om een Igelijck de billickheyt van dit ons doen en Rechtmaeticheyt van ons Ooghmerck te doen verstaen, daerom een breede *Apologie* ofte Verantwoordinge (gemerckt dat de werelt reets van strijdt schriften overvloit) wegens alle die verkeerde naduydinge en liefdelooſe uytlegginge welcke ons goet en oprecht Ooghmerck door eenige (tot een smertelijck gevoelen onser Zielen is onderworpen geweest) uyt te geven, hebben wy om alle aenstoot (soo veel doenlijck) voor te koomen niet gebruycken willen.

Evenwel aenmerckende, eensdeels dat wy onse vereeninginge gefondeert hebben op gronden die beyde Redelijck, en na onse beste kennisse seer moderaet en toegeevelijck sijn, ander deels, dat veele van de gantsche saeck niet wel *Geinformeert* ende onderrecht sijnde, door onkunde, en somtijts, door, daer bykomende drift; ook andere by gebreck van genoeghsame kennisse in twijfel en in bekommernissen brachten, soo hebben wy, na volgens het Voorbeelt onser voorsaeten, welcks voorsigtige Voet stappen wy geeren na volgen souden, quaelijck minder connen doen, als de gront van 't geheele werck, met redenen, excempelen, en eenige korte oplossinge der swaericheden daer tegen gemaeckt, of te maeken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

ken, (verſterckt ſijnde ten dienſt van veele goetmeenende, daer van ſommige oock een groot verlangen tot het ſelve betuychden in) 't licht te geven. Wy wenſchen dan van herten dat wy alle mogen ontfangen en behouden die Godelijcke wijsheyt daer van den H. Jacobus ſegt, *de Wijsheyt die van booven is, die is ten eerſten ſuyver, daer na vreedſaem, beſcheyden, geſeggelijck, vol van Barmhertigheyt ende van goede Vruchten, niet partijdelijck oordeelende ende ongeveynſt*, op dat wy alſoo bequaem ſijnde, *alles moogen beproeven ende het goede behoude.* Jacobus 3: 17. 1 Teſſal. 5: 21.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

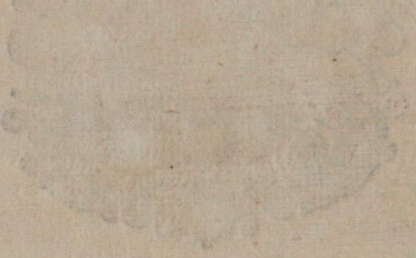

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

AENSPRAECK
En
PRESENTATIE
Tot naeder
VEREENIGINGHE.

De Leeraeren, Diaconen en Lidmaeten der Waterlantſche en Vlaemſche Doops-geſinde die in de Vereenigingh op den 18 July 1674 binnen Amſterdam geſchiet tot noch toe niet verwillight hebben.

Wenſchen wy Leeraeren en Diaconen der Vereenighde Waterlantſche en Vlaemſche Doops-geſinde allerlye Heyl en Salicheyt van Godt den Vader door Jeſum Chriſtum onſen Heere Aamen.

Waerde Vrienden en ſeer gewenſchte Broederen in Chriſto.

DOor een breede aenſpraeck VL omſtandichlijck voor te houden hoe ſeer wp alle als leeden van een en 't ſelve Lichaam daer Chriſtus de Heere het hooft van is / verbonden ſijn om na Pauli vermaninge na te jaegen 't geen tot Vreede en tot ſtichtinge onder elckanderen dient, als zynde een ſaeck die u niet minder dan ons bekent moeſt ſijn / houden wp dat niet ſeer noodigh is. Rom:14. 19.

Want wie is in 't Woordt Gods ſoo wepnich erbaeren die niet ten vollen toeſtemt / dat Chriſtus de Heer / den ſijnen tot vreede geroepen hebbende / Wil datſe die zullen na jaagen, met allen die den Heere gelijck de Apoſtel ſecht aenroepen uyt reynder herten; dit is het geen de H. Schriftuer ons aller wegen als een voornaem poinckt van der Chriſtelijcke Religie ſoo hoogh aenbeveelt / ſoo vermaent ons de Heere Jeſus / hebt ſout in u ſelven, ende hout Vreede onder elckanderen; hoe ſeer de A. Paulus doorgaens hier op dringt / is upt veel plaetſen van ſijn ſepndbrieven openbaer / hoor hem ten deſen eynde aende Epheſers: ſoo bid ick u dan (ſept hy) ick de gevangen in den Heere, dat ghy wandelt weerdichlijck der Roepinghe met welcke ghy geroepen ſijt, met alle Ootmoedigheyt 2 Timot. 2:22. Marc. 9: 50. Epheſen 4:1,2,3.

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

en Sachtmoedicheyt, met Lanckmoedigheyt malkanderen verdragende, in liefde u beneerstigende, te houden de eenicheyt des geests doordien bant des Vredes; een Lichaem is het en eenen geest, gelijckerwijs ghy oock geroepen sijt tot eenen hope uwer beroepinge, een Heere, een geloove, eenen Doop, een Godt ende Vader van allen, die daer is boven allen, en door allen, ende in u allen, maer elck een van ons is de genade gegeven na de maate der gave Christi: **desgelijcks aande Phillippers: daer den Apostel aldus spreeckt.** Indiender dan eenige vertroostinge is in Christo, indiender eenige troost is der liefde, indiender eenige gemeynschap is des geests, indiender eenige innerlijcke beweeginghe en ontfarminge zijn, soo vervult mijne blydschap dat ghy mooght eens gesint zijn, de selfde liefde hebbende van een gemoet ende van een gevoelen zijnde, en doet geen dingh door twistinge ofte ydele eere, maer door ootmoedicheyt achte de een den anderen uytnemender dan hem selven.

Phillip. 2: 1, 2, 3.

En gelijck de aengenaemheyt der Christelijcke Vreede / als oock de noodtwendigheyt des selfs van wegen de Wille Gods en Christi / de H. Apostelen bewogen heeft om de selve als een heerlijck sieraet in Gods Kercke / de geloovige soo neerstichlijck over al in haer H. Schriften voor te houden / soo sien wy oock datse daerom soo seer becommert geweest zijn dat niet ergens een wortel der bitterheyt mocht opwaerts spruyten en veele ontroert ende ontreynicht worden, **gelijckse ons daerom de twist en tweedracht onder de gemeente als soo gantsch afschuwelijck / ten aensien van haer oorspronck / natuer en gevolgen zijnde beschreven / als wy ten voorbeelt by Jacobum sien konnen / Welcke seght /** maer indien ghy bittere nijt ende twistgierigheyt hebt in uwe herte, soo en roemt ende en liecht niet tegen de waerheyt, dese en is de Wijsheyt niet die van boven afcomt, maer is aartsch natuurlijck en duyvels, want waer nijt en twistgierigheyt is aldaer is verwerringhe en allen booſen handel, **hierom sien wy dat Paulus de Corinthers voor dit quaet selfs biddende gewaerschout heeft / als hy segt:** maer ick bidde u Broeders door den naeme onses Heere Jesu Christi, dat ghy alle het selve spreeckt, en dat onder u geen scheuringen en zijn, maer dat ghy te saemen gevoecht zijt in eenen selven zin, ende in een selven gevoelen, want my is van u bekent gemaeckt mijne Broeders door die van Cloës huysgesin zijn, datter twisten onder u zijn.

Hebr. 12: 15.

Iacob. 3: 14, 15, 16

1 Cor. 1: 10

Uyt welcke alles dan blijckt / hoe seer de Apostelen Christi op de aengenaeme Vrede die alle twistinge / knibbelinge / en daer uyt volgende verwerringe tegenstaet / gedrongen hebben; en hy gevolch hoe noodsaeckelijck het is voor de Christenen in 't gemeen en elck des selfs in 't besonder / datse afleggende alle laetdunckenheyt en eygen wijsheyt / waer door den een hem boven den anderen verheft / met oprechte ernst nae beguame middelen om zien / om de verdeeltheeden des Christendoms verminderende / jae waert doenlijck wechnemende: de heerlijcke Vreede als uyt het graff der noo-

deloo-

deloose scheuringe wederom op te wecken / op dat de selve in alle haer deelen haar kracht en leven onder de Gemeente wederom hebben mochte.

Die hem selven in alle sijn betrachtinge / niet tegenstaende alle swaarigheden / lasteringe / verachtinge en afkeerichеden van sommige onwetende en partydige menschen / dit tot een doelwit en eynde voorstelt: en door goet en quaet geruchte, door eere en oneere, als dienende den Heere en niet de menschen, hier in voort gaet / die voorwaer / heeft een goet / Christelijck en pryssweerdich oochmerck / en wy connen niet twyffelen of den Hemel sal seegenen / 't geen hier toe / met een suyver gemoet / na het voorbeelt van Gods Woordt / ter handt genomen wort. 2 Cor. 6: 8. Coll. 3: 23.

Maer aengemerckt wy dese dingen / als in 't allegemeen aengenoomen / beyde sijts sullen toestemmen / soo sal 't dan hier op aenkoomen / dat men gesaementlijck come upt te vinden / welcke middelen / tot het verkrygen / en onderhouden / der Christelijcke Vrede / en eenichеyt onder malkanderen / de bequaemste sijn. En welck de gereetste / en vepligste wech is / die men hier in slaen moet.

Wy moeten alle oprechtelijck bekennen / hoe jemandt dit dupdelijcker openen / en seeckerder aenwysen conde / hoe wy ons / en alle vreedlievende Christenen / die het wechnemen van dese ergerlijcke verdeeltheeden des Christendoms / en specialijck ook der Doops-gesinde / oprecht en met ernst voorhebben / des te meerder dienst sou doen. Alt'saemen van herten wenschende / datter sulcke middelen / tot Christelijcke vereenigingh / upt gevonden mochte worden / die ons alle / in Concientie genoech doende / ook onsen Coningh die inden Hemel is / mochte behaegelijck sijn.

Want of wel de H. Schrifruur / ons de betrachtinge der Vrede / en eenichеyt op het hoochste voorgaens aenbeveelt / soo is dit nochtans niet buyten alle onderscheyt. De Vrede en moet niet sonder leytslieden sijn / de verdraechsaemheyt moet ook eeniger maeten geregeert worden / door de Christelijcke voorsichtigheyt. Dese twee moogen niet gescheyden worden: want indien wy om Vrede onder de menschen in 't geestelijcke te vercrygen / de noodige voorsichtigheyt afleggen; soo soude wy misschien wel eenichsints Vreede connen maecken op der Aerde / maer het soude als strydich sijnde tegen de Wille Gods / geschieden in onvreede vanden Hemel. En wy souden om menschen te behaegen / vallen / in 't mishaegen van onsen Godt.

Daerom ist ook seecker / dat een oprecht Christen gelijck niet op allerlye wyse / alsoo ook niet met allerhande persoonen / sonder eenich onderscheyt. Broederlijcke eenigheyt oprechte en onderhouden kan: want het kan geschieden dat hem soodaenige persoonen voor comen / dat hy hem niet alleen van de selve mach / maer ook ontrecken moet. Gelijck tot een voorbeelt daer toe / soo uptdruckkelijck vermaent wort van Paulus / seggende: ick bidde u Broeders neemt acht op Rom. 16: 17, 18:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

de geene die tweedracht en ergernissen aen rechten tegen de leere die ghy van ons geleert hebt, ende wijckt af van de selve, want de zulcke en dienen onsen Heere Jesu Christo niet, maer haeren buyck, ende verleyden, door schoon spreekken en prijsen de herten der eenvoudige. **En wederom** / indien Jemant een andere leere leert, ende niet over een comt met de gesonde woorden onses Heeren Jesu Christi, en met
1 Timot. 6: 3, 4, 5 de leere die na de Godsaeligheyt is, die is opgeblaesen ende en weet niets, maer hy raast omtrent twistvraegen ende woorden strijdt, uyt welcke comt nijt, twist, lasteringe, quade nadenckinghe, verkeerde krakkeelinge, van menschen die een verdorven verstant hebben, ende vande waerheydt berooft zijn, meynende dat de Godsaligheyt een gewin zy, wijckt af van sulcke.

Waer upt dan volcht / of men wel aende eene zijde de broederlijcke vreede / en eenicheyt in Christi kercke / van herten liefhebbende / sich sorchvuldelijck wachten moet van pemant lichtveerdichlijck en bupten genoechsaemme openbaere oorsaecken / te verooordeelen of te verwerpen; datmen nochtans aende andere zijde ock moet toe sien / dat men door geen onvoorsichtige losheyt alles overhoop werpe / en in eyndeloose Confusie of verwerringe en brenge. 't Welck dan te geschieden stont / wanneer wp sonder behoorlijck onderscheyt van 't geene verdraeglijck of onverdraeglijck is / en bupten genoechsaeme rijpe beradinge / op wat manier de onderlinge verdraegsaemheyt met de minste aenstoot en meeste vrucht sou connen geoeffent worden / daer soo ruwelijck wilde met door gaen. Want wat ons aengaet / of wp wel connen toestaen dat het niet wel mogelijck is / ontrent alle saecken en omstandicheden van een gevoelen en insicht te worden / daer om wp ock een alte groote precijsheyt in 't kerckkelijcke misprijsen / soo en connen wp nochtans niet ontkennen / dat een onbepaelde verdraechsaemheyt ons een gereden wech schijnt / niet alleen tot allerleye knibbelinge en krakkeelen onder de Gemeenten; maer ock om veel menschen / (die noodige voorsichtichepht niet hebbende) in 't alderheylichste geloove te doen schipbreukke lijden. Door soo veel (onses oordeels / daer upt onvermijdelijck volgen moet het verdragen van ock sulcke dingen die niet minder met de eere Gods / als onsen schuldigen plicht strijdich sijn. Want de swackheyt der menschen heeft ons in verscheyden voorbeelden / van anderssints verstandige mannen meermaelen geleert / datse beswaerlijck de middel wech houden / en upterste mijden kan. Door het aenmercken van de altegroote meesterschap / by misbruyck van sommige gepleecht / kan het gebeuren dat pemant door een al te groote drift ingespannen sijnde / somtijts ock met geen quaet oochmerck / alte verre een ander wech in slaet / want die de Godelijcke reden niet alleen maer ock zijn onmaetige driften tot leyders gebruyckt / die sal qualijck in 't midden blyven.

Wp dan aenmerckende dat men ontrent het betrachten van dese din-

dingen / met ſonderlinge voorſichtigheyt en in de vreese des Heeren moet te werck gaen / wenſchen alle van herten / dat tuſſchen u en ons / ſoodanich een fondament van onderlinge / en Chriſtelijcke verdraeghſaemheyt upt gevonden / en vaſt geſtelt mocht worden / welck noch tot het een / noch tot het andere upterſte / alte ſeer afwijkkende / die gunſte mocht vinden / ende inden Hemel / ende by ons; dat daer een volkoomen Chriſtelijcke / en beſtendighe vereenigingh / opvolgen mochte.

En daerom navoorgaende Conſideratie, en aenmerckingh van de toeſtant onſer Gemeentens in 't generael / en wat tot geruſt ſtellingh en Chriſtelijcke wasdom des ſelfs / ons aldermeeſt dienſtich ſcheen; ſoo hebben wy inde vreese des Heeren overlept / door wat middelen / en op wat wijſe / dat men de Doops-geſinde (die wy volgens den upt druck van haere allegemeen belydeniſſe om noodelooſe dingen houden geſchepden te zijn) wederom tot een lichaem zouden konnen vergaderen.

Waer toe wy dan van onſer zijden / hertelijck geſint / en op het upterſte berept willich zijnde / u l. door verſchepden mondelijcke aenſpraecke / ſoo aenhoudentlijck hebben getracht te bewegen: op dat wy / als eens geſint na Jeſum Chriſtum, in volkomen eendrachtigheyt betoont mochten hebben / hoe ſeer wy de ſcheuringe / en verdeeltheden onder de Doops-geſinde (voornamentlijck betreurende de vreede en eenichheyt) int goede beminnen / niet alleen met de woorde en tonge / maer met de daet en waerheyt. Welcke arbeyt van ons ten goeden eynde aengeſtelt / offe wel in veele / goede vrucht / en voordeel heeft gedaen / ſoo verre dat daer upt gevolcht is / dat het merendeel der Waterlanders en Vlaemſche Doops-geſinde Gemeentens in 't Noorder; ende verſchepden andere in 't Zuyder quartier, met den anderen in liefde zijn verdraegen: nochtans ul: tot het inwilligen van ſoo goede een ſaeck / gebouwt op ſulcke billicke voorwaerden ('t ſmert ons dat wy dit door geen neerſtichheyt veranderen conde) niet en hebben connen bewegen.

Doch overdenckende den toeſtant van die Gemeentens in 't beſonder / welcke haer tot noch toe eenigermaeten beſwaert hebben gevonden / om haer Approbatie, en toeſtemminge / te verleenen / aen 't geen / evenwel met de gront van haer Gemeentens ſelfs pleech over een te draegen / ſoo hebben wy niet anders connen hopen / of / het ſou zijn merckelijck voordeel hebben / wanneer de gront des geheelen werckx / met zijn redenen / en exempelen becleet zijnde / van elck met behoorlijcke aendacht / by zijn ſelven / mocht overwogen / en beproeft worden / inſonderheyt / als dit bupten voorooordeel / en met een ſuyver gemoet / dat niet anders als Godes eere / en der Gemeente Chriſtelijcke wasdom begeert / geſchieden mochte.

't Welck dan waerde Broederen ook is de reden / waerom wy onſe voorgaende neerſtigheyt vervolgende / u l. onſe voorſlaegen / tot een alleſints ſtichtelijcke eenichheyt onder malckanderen / waer op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

de ſelve reets oock onder ons is gefondeert / noch maels / tot een bewijs van onſen goeden ernſt in deſen / en dat wp aen noodelooſe ſcheuringen geen deel willen hebben / komen vooz houden: hoopende van herten / datſe van u l: ſoo goet willich / en opzechtelijck / mochte aengenoomen wozden / alſo van ons / ten ſelven epnde / u l: bp deſen aengebooden wozt. 't Vredens concept dan / 't welck oock dooz onderteeckeningh tot een bewijs van onſe onderlinghe eenichept / van ons is geaprobeert, en goet gekent / lupt van woozt / tot woozt als volcht.

EMANUËL.

Wy ondergeſchreven Outſtens, Leeraeren, en Diaconen, der Waterlantſche en Vlaemſche Doops-geſinde; acht genomen hebbende, dat twee uyterſte, namentlijck, preçijsheyt, en onbepaeltheyt: de grootſte hinder paelen zijn, van een allegemene bevredigingh, onder de Doopsgeſinde: ſoo hebben wy gedacht, op ſulck een wijſe van bevredigingh, waer inde vryheyt van yemants gemoet ſoo veel mogelijck, onbeklemt bleef, en nochtans de eenvoudicheyt onſes geloofs, onder een Chriſtelijkke verdraechſaemheyt, gehanthaeft wiert; die by ons ontworpen zijnde (na onſe meeſte kennis,) ſoo zijn wy na voorgaende rijpe beraedingh in gevolge vande vrede preſentatie van den Jaere 1647, met malckanderen vereenicht, op deſe Conditien.

1. Dat de **Confeſſien** / zijnde van de Waterlantſche zijde, die allegemeene belydenis, welcke van outs daer voor is aengenomen, en genaemt wert, de belydeniſſe van Hans de Rijs: ende vande Vlaemſche zijde, de welcke laetſtmael door den druck, volgens het beſluyt, der geſaementlijcke Gemeentens; gemeen gemaeckt, en uytgegeven ſijn door Pieter Arentſz. Anno. 1665, als malkanderen vervangende en verclaerende: aengenomen werde, met deſe verbintenis.

Eerſt dat men waer de belijdeniſſen met malckanderen over een comen, by de ſelve in het ſtuck der leere ſoude moeten blyven, en dat geen Outſtens noch Leeraeren wederzijts, zal vryſtaen, om der ſelver inhout, in haere openbaere voorſtellingen, voor de Gemeentens, te weder ſpreecken; doch, daar de ſelven met malckander mochten verſchelen, dat men daer in, of by de woorden der H. Schriftuur zal blyven, of malckander inder liefde zal verdraegen.

Ten tweeden dat alle Leeraeren en Diaconen, in toekomende te verkieſen, de belydenniſſen, boven gemelt, ſullen moeten op de bovenſtaende wijſe aennemen, eer zy, tot den dienſt, ſullen werden toegelaeten.

11. Dat men ſoodanigen aenſpraack, voor het gebruyk des H. Avontmaels ſal ſtellen, en onderhouden, waar door geen andere benoodicht, of toe gelaeten worden; als die op haer Chriſtelijcke belydenis des geloofs, door den H. Waeterdoop, de Gemeente zijn in gelijft.

111. Dat geen Vryheyt aende Leeraeren, Diakonen en Lidtmaeten, ſal

sal gegeven werden, om na Rijnsburch te gaen communiceren.

IV. Dat by de Opsienders en Diaconen, geen vryheyt sal gegeven werden, aen een yegelijck in't allegemeen, om inde allegemeene byeenkomste, der Gemeente, ordinary te moogen spreecken.

V. Dat men, alle die buyten Leeraeren, van de Waterlantsche, en Vlaemsche Gemeentens, tot den dienst sal toe laeten, of die het Vredens concept connen onderteeckenen, of die uyt teerheyt niet connende onder teeckenen, haer verclaeren, nochtans by het over een comende gevoellen, in de belydenissen vervat, te willen blyven. En dat men geen andere, tot den dienst behoorde toe te laeten.

Gedaen in Amsterdam, Ady 18. July Anno 1674.

Dit ghelieste Broeders sijn de Conditien / DE van ons meermaelen aenghebooden / en waer op / de vereenigingh van soo veel Waterlantsche en Vlaemsche ghemeentens / reets is ghefondeert ; wy sullen dan / soo om onse meeningh in dese poincten uytgebeelt / naeder open te leggen ; als ook / om de redelijckheyt / en profytelijckheydt / tot een ordentelijck bestier der Gemeente / naeder aen te wijsen / tot elck poinckt in 't besonder toe treeden.

Het eerste poinckt / 't welck van 't gebruyck der wederzyts Gemeentens Confessien handelt / heeft twee leden ; daer van het eerste siet / op de Opsienderen der Gemeente / reets in dienst zijnde / en het ander / op die / welck naederhandt in den dienst koomen mochte.

Eerstelijck hier in wort verepscht / niet dat alle Leeraeren / die tegenwoordigh den dienst bekleeden / de over eenkoomingh der Confessien in alles / van poinckt tot poinckt / precyselijck sonder eenich bedencken / sullen moeten toestemmen / en goet vinden / sulcks / dat wie over het een / of over het ander / het fondament des gheloofs niet om verre stootende / sich eenichsints beswaert mocht vinden / ende hem ondertusschen neffens de Gemeente anders stichtelijck en vreedsaem draegt / daerom van den dienst der Gemeente / volgens den inhout van dit poinkt / upt geslooten soude moeten worden / verre van daer. Maer dit eygentlijck / dat de Leeraeren / wederzijts / als zijnde die geene / welck volgens de gelegenthey / en natuur / van haar dienst / de schrifmaetige gronden der Gemeente / in alle Christelijcke voorsichtichept / en met ordere / beschermen en voorstaen moeten ; de Confessien soo verre sy met malckanderen over eendraegen / sullen aennemen / om in 't stuck van leeren / en predicken /

te

te blijven / binnen de bepaellinge / daer in gemaeckt / soo dat de Waterlanders, niet werden gedwongen / om de belydenisse der Vlaemingen ofte de Vlaemingen, om die vande Waterlanders, in alles toe te staen / ofte als een Regel / in 't leeren / waer te nemen / neen: niemandt neemt in dese manier / des anders belijdenis verder aen / dan alse met malckanderen accordeeren / behoudens nochtans / dat men van weder zijden / wel toe sie / om alles / dat den een / of den ander / aenstootelijck mocht zijn / en eenige verhinderinge in den aenwas der liefde mocht geven / soo veel doenlijck is vermijden.

En daerom / indien yemant eenich ander insicht mocht hebben / dan het gemeen / echter het wesentlijcke des geloofs / niet te seer / om verre stootende / die sou om alle aenstoot voor te comen / daer van spreeckende / connen gebruycken / alleen de Woorden der H. Schriftuur / welcke wy alle in 't gemeen aen nemen / en daerom ook niemant geen aenstoot geven connen: of hy sou onder generale termen / daer van konnen spreecken / dewijl het doch niet noodich is van alles / en dat noch inde openbaere vergaderinge / sijn particuliere opinien te openbaeren / dat dickwils niet sonder groote ergernissen sou toe gaen: want niemant weet hier de wet gestelt / wat / of hoe / hy spreecken sal; als maer elck / toe siet / dat door hem / de soo noodige ordere onser Gemeenten tot aenstoot van veele / en droefheyt der goet menende / die de vreede beminnen / niet en worde tegen gegaen.

1. Welcke voorslach / gelijck sy haer redelijckheyt / als naeden toestant onser Gemeentens seer gemaeticht zijnde / van selfs meede brenght / de wijl datse een groote toe geevelijckheyt uytbiedt; aen ook sulcke die de belydenissen onser Gemeentens niet geheelijck buyten alle bedencken connen toestaen / ook met de gront der Doops-gesinde soo verre volcomentlijk over een stemt / dat wy hier veel minder verepsche / dan als onder de Waterlanders en Vlaminghen, in voorgaende tijden / plaets te hebben plagh. Wandt het is uyt haer handelingen openbaer / dat de vereenighinge van outs / onder de selve / doorgaens gepresenteert / en gemaeckt zijn / op voorgaende belydenisse / en vergelijckkingen des geloofs. Wy sullen dan / ook om dat het ons leet is datmen dese dingen in vergetenheyt schijnt te willen brengen / kortelijck aenhaelen / eenighe Voorbeelden des selfs / die overvloedichlijck sullen bevestigen / 't geen wy in desen voor hebben.

Als Anno 1590. ofte daer omtrent / tusschen de Waterlanders ende de vereenighde Duytsen en Vriesen, eenige verhandelingh tot vrede voorviel / soo versochten de vereenighde Duytsen en Vriesen, voo-
„ ren genoemt / aende Waterlanders dat de selve Schriftelijck sonde
„ begrijppen / en haer overreycken / een korte bekentenis des geloofs / soo de selve onder haer gelooft / bekent / en geleert wiert.

Welck versoeck / dies tijts / by de selve Waterlanders, soo seer is in acht genomen; vermits sy verklaerden / het selve billick te vin-

den

den / datse daer op hebben ingestelt / een korte bekentenis van haer geloof / en leere / welck oock van vier haerer leeraeren te weten door Hendrick Reyniersz, Hans de Rijs, Tomas Albertsz, en Hans Kotterolles is onderteekent / en als soodanich / aande vereenichde Duytsen en Vriesen / over gelevert; met dese uytbiedingh in 't beslupt.

Ende by aldien geliefde in Christo / in desen iets is / dat te kort / of te duyster / gestelt zij; of soo wy iets door haestichept vergeten hadden / daer u l. geeren van bericht waert / 't selve / sal u l. met grooter Vryheyt / sonder eenigen schroom / ons moogen ofvraegen / wy zyn berept / naer onse kleyne gave / u l. van 't geen wy weten / Rekenschap te geven.

Op welcke Resolutie uytbiedinge en belydenis / de vereenigingh onder de selve volgens het bericht van Salgr. Denijs van der Schuere, dies tyts / oock is gemaeckt.

Wanneer An. 1610. eenige Engelsen tot dese landen overgekoomen synde versochten / met de Waterlanders te vereenigen. Soo wiert by de Waterlandtsche Gemeente / tot Amsterdam, daer dit voornaementlijck voorviel / genoeghsaem op de selve maniere gehandelt / gelijck uyt de Apologie van Reynier Wybrantsz. Pieter Andriesz, en Cornelis Claesz, over het gepasseerde met Nittert Obbis, uyt gegeven / foli 36. blijckt. daer sy van de Confessie handellende aldus seggen:

Wy seggen voor eerst / dattet geen Particuliere Confessie van Hans de Rijs is; maer een Confessie van Hans de Rijs, en Lubbert Gerritsz t' saamen / synde twee / van de Outste / en voornaemste Leeraeren / onser Gemeenten / diese gemaekt / en met Consent van de Dienaren deser Gemeente / seekere Engelse, die met de Gemeente sochten te vereenigen / over gelevert hebben op datse daer uyt / de gronden / van onse Leere / verstaen soude / die oock na datse die bestemt / ende onderteekent hadden / alhier / inde Gemeente / voor Broeders en Litmaeten syn ontfangen. Daer uyt dan claerlijck blijck / dat het niet is / een particulier Confessie, van eenen allen; maer van meer andere / gelijck wy oock die toestaen ende bestemmen / en niet en weten / dat oit eenigh Leraer / of Gemeente die verworpen heeft.

Soo sien wy oock / dat by de Waterlanders 1647. wanneer over de 40 Gemeentens Dienaeren / binnen Amsterdam vergadert waren / genoegsaem is gehandelt gewoorden. Gelijck men uyt de Vreede presentatie des selfs / dies tyts aen de Vlaamingen overgeleevert / foli. 4: 5. eenichsints afneemen kan. Doch alderklaerst uyt de Kerkelijcke Acte doen-maels by de selve vergadering gestelt daer sy in 't stuck aengaende 't vereenigen met andere Gemeenten, aldus aengeteekent hebben.

Ten eersten is noodich geacht middelen te bedencken en in 't werck te stellen / om de geschepden Volkeren / voorseerst de duytsen en Vlaamsche Vrienden / tot naeder eenicheytte brengen. Ende is daer op

„ op de vergaderde voorgelesen/ de Schriften en Presentatien, door de
„ Dienaeren tot Amsterdam, aen de Vlaemse Dienaeren over gegeven.
„ en meede de tegen schriften/ daer op ontfangen. daer by is noch/
„ by de Dienaeren van Leyden, in 't korte voor gestelt/ wat tusschen
„ haer/ en de Vlaamsche dienaeren tot Leyden, dies aengaende is ge-
„ passeert. Dit alles/ op dat een ygelijck mocht proeven/ offer oock
„ bequaemer middel gebruyckt konde worden.

„ Ten tweeden ende alsoo de Confessie nae 't beslupt 1581. gestelt by
„ Hans de Rijs, en eenige andere Dienaeren/altijt by onse Dienaeren
„ is aenghenoomen/ en voor goet gekent gheweest; is dienshalven
„ de vergaaderde afgevraegt/ of de selve Confessie, noch niet by allen/
„ voor goet gekent/ en aengenoomen wort? waer op by yder van de
„ vergaderde/ is geantwoort geworden/ van jae. Behoudelijck nog-
„ tans/ dat niemant en dencke/ dat de Confessie bovent woort Gods/
„ gehouden/ ofte als een precijssen regel gestelt wort. Maer blijft de
„ Confessie, altijt het woordt Gods onderworpen/ synde een stellin-
„ ge upt het woordt Gods/ om daer door te toonen de gelijckheyt/
„ der Gemeenten, met malkanderen.

Dat de Vlaamingen van outs her/ oock seer gelet hebben/ op de Harmonie der leeren/ in haer belijdenissen schriftmaetigh na haer oordeel uptgebeelt; is upt veel voorbeelden/ onder de selve/ openbaer: onder alle is hier toe besonder aenmerckelijck/ 't geen in die groote vergaderinghe tot Haerlem An. 1649. is gepasseert/ daer van sy in 't verhael des selfs op de tweede Sessie dit betuygen: dat „ voorgelesen syn/ het Olijftarken/ de belijdenis van Jan Cents, en „ Adriaen Cornelisz, en eendrachtig/ in onderwerpingh met stil „ swijghen bevestight/ het naeste middel te syn/ om de Gemeynte in „ vreede te regeeren/ datmen blijve/ bynden inhout deser drie belij-denisse/ doch alles gerefereert den woorden Gods.

Uyt alle het welcke dan blijkt/ dat de Waterlanders en Vlaamingen/hebbende van outs her gehad/ en vast-gehouden/ haer eygen/ enibesondere belijdenissen des geloofs; haer niet allesints vereenigen konnen oock met sulcke/ die haer/ als fermeele partyen/ van dese gronden in stellen/ ten waer datse haer eygen fondamenten verlaetende/ tot iets anders wilde overgaen. Gelijck insgelijcx/ niet min hier in tot bewijs dient/ 't geen gelesen wert in de antwoordt der Vlamingen op de vredenpresentatie gedaen door de Waterlantse/ door Dr. Galenus self 't samengestelt/ daer aldus staet ingevolch van andere reden. Soo vinden wy geen nader middel tot een bewerkinge van bestendige vreede/ ende die tot algemeene ruste van onse gemeente/ en tot meerder aenleydinghe van andere Doops-gesinde dienstelijck sy/ als dat spoor te volghen/ 't gheen alreets te voren van den onsen in 't vreede maecken met verschepden volckeren is betreden/ namentlijck datmen eerst en voor al/door openhartige verklaringe/ in dadelijcke betoninge/ haerblijckelijck doe blijcken/ om alle misvertrouwen voor te koomen/ datter waere overeenkominge

des

des geloofs zy / en dan in de vrese Godes met behoorlijcke omsigt de uyterlijcke vereeniginghe poog te bewercken. Op dese wijse is gelijck wy boven meer geseyt hebben by den onsen al over eenige Jaeren bearbeyt / ende hebben door Godes Zegen daer van sodanige vruchten genoten / dat ons onse voorgaende bewerckinge niet behoeft te rouwen / ende daerom verklaren wy noch by desen van harten genegen te zijn / om op gelijcke voet met allen Broederlijck te verdragen / tusschen wien en ons / de meer gemelte eenigheyt sal gebleecken hebben.

II. Daer dan ten tweeden noch by aengemerckt kan worden / die veel-vuldige / en groote swaericheeden / welcke daer uyt onvermijdelijck soude volgen moeten wanneer wy dese gronden onser Kerken verlaatende / overgingen tot die wijse van Huyshoudinge / inde Gemeente welcke ons sommige schijnen voor te houden. Te weten datmen de Confessien onser Kercken daer laatende / tot een gemeentelijcke en broederlijcke eenicheyt / alleenlijck soude leggen / dese gront / namentlijck dat men de H. Schriftuur / voor Gods Woort / en waerheyt / erkent. Want of wy wel toestaen / dat dese belijdenis / welck oock by de gantsche Christenheyt eendrachtelijck gedaen wort / goet is; ende noodich: 't sy sulcks dat wy de H. Schriftuer niet alleen houden voor het ontwijffelbaere woort Gods / maer oock verstaen dat daer in alles / is vervaet / dat wy gelooven en doen moeten / om saeligh te worden / in voegen dat wy dit woort houden voor den oprechten toet-steen, waer aen alle leeringen / en Confessien moeten geproeft worden / soo dat men geen belijdenissen des geloofs ter werelt / voor waerheyt aennemen mach / dan om datse met den inhoudt van dit woort accorderen, en over eenkoomen. Daerom wy oock met de Origens die geleeft heeft Anno 226 seggen; tot bewijs van alle onse woorden die wy in onse leere gebruycken / zijn wy gehouden by te brengen / den sin van de Schriftuere / om te bevestigen onse woorden ofte verklaeringen. 25 Sermoen over Math.

't Voorbeelt / van Augustinus, houden wy dat in desen / moet nagevolcht worden / welck aldus secht. 19. Epist. aen Hieronymo.

Ick hebbe geleert / alleen die boecken van de H. Schriftuer / die Canonycken genoemt worden / dese eere / dese reverentie aen te doen: dat ick vastelijck geloove / dat niet een van die allen / in het geen / sy geschreeven hebben / gemist / of gedoolt; heeft andere luyden boecken / leese ick alsoo / en met sulcken voorwaerde / dat ick / hoe uytnemende dat zy oock van heylicheyt / en geleertheyt / moogen sijn geweest / daerom niet en houde iets waer te zijn / om dat sijt alsoo verstaen hebben / maer om dat zy / my / ofte door dese Canonycke boecken / ofte door eenige goede reedenen / haer seggen konnen / wijs maecken / en bevestigen.

Of wy het woort der H. Schriftuer wel aldus aenmercken / seggen wy / soo en konnen wy nochtans niet verstaen / dat soo een generaele bekentenis / van de H. Schriftuer / voor Gods woort / te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

erkennen / sonder datter iets meerder by comt / onder dese veelerlepe verdeeltheden des Christendoms / en wanschepsels van gevoellens / die ons het misbruyck / des Goddelijcken Woorts / voortbrenght; genoechsaem is / om daer op / een Gemeente, in Christelijcke / en Broederlijcke eenicheyt / te fondeeren: veel min / dat dit onder de Doops-gesinde / een genoechsaeme reegel sou sijn / om de Leeraeren op te ontfangen / of aen te proeven / want / even / gelijck 't ontrent de seden / niet genoech is / dat jemant met de mont / veel van de goede wercken spreeckt / ten sy / dat uyt zijn wandel blijckt / dat hy de Christelijcke Godvruchtigheyt belijt / door goede wercken te doen / alsoo en ist ook aengaende de leere des geloofs / niet genoech / dat men / op de H. Schrifture roemt / ten sy dat ons leeren / en dryven / met den inhout van dat Woort / accordeert en over een komt. Denckt jemant / dewyl over den rechten zin / van dit Woort / soo grooten verschil valt / wie of ons met volcoomen seeckerheyt / sal aenwysen / by wie / dat de waerheyt is? die an twoorden wy: voor soo verre / wy alle / van 't Pausdom, onderscheyden sijnde / veronderstellen / dat de Heere onse Godt / zijn Woort / de H. Schrifture / ons heeft verleent / op dat wy daer uyt / als een genoechsaem middel / door sijn genade / zijn H. wille verstaen / en in alles / ons daer na / aenstellen soude: soo moet het dan ook / moogelijck sijn / om de meeninghe van dien te begrijppen. En by gevolgh om te oordeelen / wie de leere / der Godsdienstigheyt volcht of niet. Ist niet de Heere onse Godt / die belooft heeft / om alle / die hem met een Godvruchtigh gemoet / om zijn Hemelsche kennisse aenroepen / te verhoren? Dit immers getuycht ons den Propheet Davidt / wie
Psal. 25 v. 12. 14. is de man, die den Heere vreest? hy sal hem onderwysen, inden wech, dien hy sal hebben te verkiesen. H. 14 de verborgentheyt des Heeren, is voor de geene die hem vreesen ende sijn verbont om hem die bekent te maecken. En indien / men / vande meenichvuldicheyt / deser schaedelijcker opinien / niet oordeelen en kan / Waerom wort ons dan het oordeelen / en beproeven des selfs bevoolen? of wort hier gevordert / het geen allesints onmoogelijck is? want de H. Johannes vermaent
1. Joan. 4. 2. geliefde en gelooft niet een ygelijcken geest, maer beproeft de geesten of sy uyt Godt sijn, want veele valsche Propheten zijn uytgegaen inde weerelt. 't Is dan niet alleen / voor die geen / welck met ons / de volkomenthept der H. Schrifture toestaen / ongerijmt; maer / het comt ook de eere / en achtbaerheyt / des Goddelijcken Woorts / veel te na / soo als t'eenemael twijffelende te vraegen / waer door sal men in 't geloove verseeckert sijn / wat in dese groote verschyedenthepdt / voorwaerheyt moet gehouden worden / of niet? even of dat
2 Timot. 3: 15, 16 Woort / 't welck van Godt ingegeven, en daerom oock bequaem is, om ons wijs te maecken ter Saelicheyt, door het geloove dat in Christo Jesu is /
2 Corint. 6: 14, 25 door Gods genaede / niet een genoechsaem middel / was / om daer door / ligt / en duysterr; geregtigheyt en ongeregtigheyt / Christus / en Belial; vanden anderen / te konen onderschepden. Al hoewel / wy evenwel niet ont-

ontkennen/ dat eenige dingen in Gods Woort/ opsoodanigen manier beschreeven sijn / dat de duysterheyt van ons verstant/ daer niet allesints volkoomentlijck/ door en siet; omtrent welcke dingen wy houden/ dat moet plaets hebben 't geen Paulus vermaent / dat men niet moet wijs sijn, boven het geen behoort, maer dat men / moet wijs zijn, tot maeticheyt. Rom. 12: 3.

Derhalven/ gelijck de veelheyt der duysternisse / 't licht der Sonne / niet uyt en bluscht; noch de meenichte der bywegen / den rechten wech niet op en graeft: soo moet ons de groote cracht der dwaelinge / niet los maecken / om te twijffelen / aen de waerheyt: sulcks dat wy / daer om / alles in 't onseeckere stellende / ons soude vergenoegen / en allesints te vrede houden / met die bekentenis vande Schrijftuer voorwaerheyt te erkennen. 't Welck / gelijck het / onder dese groote verscheydentheyt / der opinien, en ghevoellens / doorgaens van allen / bekent / en aengenoomen Woort / onse Ghemeente tot een open van een deur soude maecken / voor alderhande dwaelinge.

De Doops-gesinde / gelijck uyt haer gemeene belijdenissen blijckt / in onderscheyt van andere / doen belydenis / van de weereloose lijtsaemheyt; van den bejaerden Doop; en van geen eet te doen; &c. maer volgens den aert / van dese verdraechsaemheyt / soude men inde Doops-gesinde kercken / moeten toe staen / dat de weereloosheyt opentlijck wiert tegengesproocken: en het gebruyck des swaerts / onder het Christen volck / gebilckt; dat wegens den Doop / of de Kinder-Doop bevesticht / of de geheele Cermonie des Doops verworpen wiert: Aengaende den eedt / dat het een Christen / niet tegenstaende Christi woort / en sweert gantschelijck niet / wel geoorloft is / een Eet te doen. Wat Confusie, verwerringe van Conscientien, en ongemackken / hier aen vast waeren / kan een yder die eenige kennisse / van Ghmeentelijckke saecken heeft / licht bedencken. Math. 5 34.

En of yemant dencke mocht / dat men dese dingen / als na sijn oordeel / niet Fondamenteel zijnde / al moest inschicken / en verdraegen / die gelieve met ons / aen te mercken / dat men volgens dese gront / hier noch niet eyndigen kan: men sou beneffens veel meer andere saecken / selfs moeten toestaen / dat tegen den duydelijcken inhoudt / van Gods woort / en het eendrachtigh ghevoellen der Christen kercken / in 't gemeen tot laster der Doops-gesinde, onder allen opentlijck teghen ghesprooken wiert / niet alleen / de eeuwige Godtheyt des Soons Godts; maer ook / sijn waere genoechdoeninghe / door het opneemen / van onse straffe voor de sonden / geschiet. Daer by / dat men de menschen / tot volkoomen / doch rampsaelige gherust stellinghe inde sonden / en tot uytschuddinghe / van alle Conscientie / in het boose / soude betrachten wijs te maecken / datter noch opstandinghe / noch straffe / na dit leven / voor de Godlooſen te verwachten is.

't Welck alles / of het wel / met de gront der Doops-gesinde lijn recht strijdt / en ook uptermaeten ongerijmt is / nochtans volgens de natuur van dese verdraeghsaemheyt / sonde moeten ingesichtt worden: want indien het / aengaende de belijdenis / allesints genoech is / de H. Schriftuur / op dese wijse / aen te nemen / hoe sonde men / de voorstanders / van dese dingen / die ook sulcks van de Schriftuur belijden / het voordraegen van dien / in de Ghemeente, met reden verhinderen konnen?

En daerom / of wel schoon sommige / upt een over maet van liefde / tot vereenighinghe onder dese generaele bekentenis / het geheele Christen Volck / geern tot een / sonde brenghen / niet genoechsaem bedenckende / wat quaede gevolghen / het na hem sonde trecken / 't geen wel tot een prijselijck eynde / by haer voorgenomen woort; soo meenen wy / dat het redelijck is / ons daer van af te houden / wetende dat men tot een goet eynde / ook soodaenige middelen gebruycken moet.

Het II. Lit van dit eerste poinckt, behelst / dat die geen / welck in 't toekoomende onder de vereenighde Waterlantsche en Vlaemsche Doops-gesinde, inden dienst der Ghemeente koomen mochte / sonde moeten / op manieren als voorzen verklaert is / aennemen de belijdenissen / in dit poinct uptgedrucht; 't welck volgens de natuur / en gront / van dese vereenigingh / als sijnde een eygen gevolch daer van / ook soo zijn moet. Want indien men tot een fondament, van vereenigingh leght / gelijck by ons is geschiet / de Hermonie der leere / inde wedersijts Confessien vervat / soo volcht van selfs / dat alle die geene / welck naderhant tot den dienst van dese Gemeenten sullen werden ghebruyckt / ook sullen moeten goet vinden / het Fondament waer op de vereenigingh rust. 't Welck gelijck het klaerlijck uptbeelt / dat dese Gemeentens, in 't toekoomende / haer in opsicht van de Dienaeren / niet en sullen konnen vergenoegen / met een generaele bekentenis / van alles aen te nemen / dat de Schriftuer / ons leert / ten zy dat de waerheyt / van sulck seggen / door een onderscheyden belydenis / tot vergenoeginghe haeres gemoets naeder blijcke / ook sijn gewisse / en seeckere redenen heeft.

Tit. 1: 9. Want voor eerst; een Leeraer die moet / na de vermaninghe Pauli / met alle voorsichtigheyt / tot gemenen dienst / vast houden het getrouwe woort, dat na de leere is, op dat hy machtig sy, beyde om te vermaenen, door de gesonde leere, ende om de teegenspreeckkers te weeder leggen. 1 Timot. 3. 10. Daerom dese selfde Apostel ook wil / datse / als ook / de Diakonen eerst sullen geproeft worden, en dan dienen, wanneer sy onstraffelijck sijn. Maer hoe kan de Gemeenten dit van haer Dienaeren verwachten / ten zy / datse eerst wel aenmercken / of des selfs geloove / met het voorbeelt der waerheyt / by haer na Gods Woort gevat / wel over een koome?

Ten anderen / dit te weeten / het geloove der gener die de Gemeente bedienen sal / eerst wel te vergelijcken by de belijdenis der Ge-

Gemeente, by haer voor Schriftmaetich gehouden / is oock voorgaens by de Doops-gesinde nodich verstaen: gelijck ten voorbeelt upt de Kerckelijcke Acte der Waterlanders van Anno 1647. blijckt/ wanneer sy in 't stuck vande Dienaeren in 't besonder, aldus aenteeckenen.

Ten Vierden, dat de Leeraeren behooren verkoren te worden/ met kennisse van de Outsten / en Leeraeren / oock na gedaene ondersoeck / van de belydenis des geloofs / en met toestemminge der Gemeente, ghelijck soo verstaen is 1568. en of het saeck waer / dat een Leeraer / noch in proeve staende / verstont een Christen wyp te staen / het ampt der overheydt in alle sijn deelen te moogen bedienen/ selfs oock de deffensie, of den oorloch / schoon dat soodanigen Leeraer belooven Wilde / daer van op den Predick-stoel niet te spreecken / is nochtans goet gevonden / soodaenigen in sijn dienst niet te laeten volharden / maer te doen stille staen.

En wat de Vlamingen belangt? (het smert ons / dat wy om verstaen te worden / dit onderscheyt der naemen gebruycken moeten) die hebben / haer hier in / niet min sorchvuldich betoont; Wanneer sy in haer groote byeenkomste Anno 1649 tot Haerlem gehouden/ vooren gedacht/ aengaende haer belydenissen in de 4 Sessie, artijckel 6/ verstaen/ en vast gestelt hebben/ dat alle Dienaeren soo in 't Woordt als in de Diakonschap, ten tyden van hun verkiesinge sullen worden ondersocht / alvoorens sy lieden in haeren dienst sullen moogen voortgaen.

Dewijl dit dan een saeck is / in 't verkiesen der Leeraeren van so grooten belangh; en die / om gewichtighe redenen / by onse voorsaeten / welcks loffelijcke voetstappen / wy geeren naevolghen soude / van overlange is goet verstaen / soo kant niet anders dan redelijck sijn / dat wy wegeren soo losselijck elck inden predickdienst / volgens sijn particulier goet vinden / te laeten aengaen. Men moet hier / gelijck ontrent / alle Kerckelijcke saecken / oordere / en soo veel moogelijck is / een eenpaerighe regel houden / gelijck wy / daerom ten voorbeelt / niet alleen / by alderhande Christen ghesintheden in 't gemeen; maer oock by de Remonstranten in 't besonder; welck anders de paelen der verdraegsaemheyt/ wel alderwijtst/ schijnen upt te breyden/ sien datse niet konnen toestaen/ sonder nader bepaeling/ dat elck op eygen hant/ onder haer sal predicken/ soo als hy 't in 't particulier verstaen mocht/ gelijck wy sien / datse daerom Anno 1617 vreesende / van 't lichaem der anderen Gereformeerde Kercken / te zullen / af gesondert worden / in haer Kerckelijcke byeenkomst / dies tijdts / gehouden tot Rotterdam / haer aldus hebben verklaert.

Gerraert Brants. Kerck. History 2 deel 26 Boek f. 515, 517

Artyk. 4. Wy houden ons / aende Confessie, en Catechismum der Nederlantsche Kercken/ als Formulieren van eenicheyt/ sonder dat yemant van ons / by sich selven / daer in sal doen / eenige veranderinge / ofte daer tegen sal leeren.

Art. 10. Sullen so veel in ons is/ niet toelaten/ dat yemant tot den Art. 10.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

„ dienst der Kercken / Ouderlingh of Diakonschap gevordert werde /
„ vanden welcken wy mogheliicker wijse / niet verseeckert sijn / dat
„ hy ons / in manieren als nu gesept / soude willen verdraeghen /
„ en oprechte Christelijcke eenicheyt met ons houden.

En dat de Remonstranten, hedendaegs noch verstaen / dat men in 't stuck van Predicken / eenige naeder bepaelinghe waernemen moet / Is onder veel Exempelen oock openbaer / uyt het geen tusschen de soo genaemde Waterlanders tot Rotterdam, en Remonstranten aldaer / noch onlangs inden Jaere 1670. en 1671 voorgevallen is.

Want als die Waterlanders, tot een Conditie van vereenigingh / met de geseyde Remonstranten, verepschten.

„ Dat wedersijts Predicanten / de vryheyt soude gebruycken / de
„ een in des anders plaetsen / en beurt / des versocht / te predicken /
„ soo / ende gelijck / de predickende in gewisse verstaen sal / met
„ Gods Woort over een te koomen / soo oordeelen sy / datse sulcks sonder de grootste verwerringe, niet in 't werck stellen konde: gevende voor reeden.

„ Wy derven ons van de menschelijcke swackheyt / soo veel vol-
„ maecktheyt / niet belooven / dat de Leeraers / soo langse onder de
„ selve ordere / en wetten niet en staen / de noodige voorsichtigheydt
„ die op den Predick-stoel verepscht woort / soude gebruycken. Der-
„ werringe en erghernissen waeren aen dat doen / onghetwijfelt
„ vast. Siet hier van inde Schriftelijcke handelingh tot vereenigingh tusschen de Remonstranten en die Waterlanders tot Rotterdam voorgevallen Fol. 1, 4, 15.

Uyt alle dese redenen; en voorbeelden van ons / een wepnich omstandichlijck by gebracht; om dat over het gebruyck der Confessien, by eenige soo groote bekommernisse schijnt te vallen / hoopen wy waerde Broeders, dat ghy met ons / sult konnen oordeelen / dat wy gewichtige redenen hebben / wanneer wy verstaen / dat die onder de Gemeentens, als formulieren van eenicheyt sullen gehanthaeft worden / totter tijdt / dat men gesamentlijck / indien dat ons wat beeter mochten geopenbaert worden / veranderingh maeckt.

Wy konnen dan niet van u l. verwachten / dat ghy ons met reden soudt konnen te last leggen / dat wy eenige menschelijcke schriften / (de Confessien te weeten) meerder authoriteyt, en gesach op draegen dan haer toe komt / wanneer wy niet konnen goet vinden / toe te laeten / dat de selve / openlijck / in onse Kercken / werden weder sprooken; want wy de selve / in haer overeenstemmingh vast houdende / willen nochtans datse het examen aen Gods Woort altijt onderworpen blijven: en waerom zou men niet eenige besondere saecken / uyt de H. Schrifture moogen vast stellen? is Gods Woort / niet een genoechsaem middel / om ons door sijn genaede / vande waerheyt / en noodtsaekelijckheyt / der selver / verseeckeringh te doen?

doen? of indien het ons hier van verseeckeren kan / waerom / en machmen dan die / niet als soodanich vast houden / ende veronderstellen? of machmen niet veronderstellen 't geen Gods Woort ons dupdelijck leert / beyde waerachtigh / en nootsaeckelijck te zijn? en indien dit vast gaet / dat men geen besondere meningen gevat upt Godes Woort / op dese wijse / als by ons ontrent de Confessie geschiet / mach vast houden / om dat men heden ten dage / behalven het bewijs / genoomen uyt de H. Schrifture, sijn geloove, door geen Goddelijcke waerteeckenen, bewijsen en kan / waerom veronderstellen wp dan als Doops-gesinde, den Doop der bejaerden? de wereloosheyt? En niet iets te bevestigen door den Eet? &c. of heeft het meerder reden / vast te stellen / 't geen / daer in wp / van allen verschillen / als daer in wp / met allen over een stemmen soude? en indien wp upt de belijdenis deser drie Poincten, uptkiesen mogen / en daer een Reglement van maecken? waerom niet de belijdenissen in 't geheel / Volgens ons gevoelen? indien het geoorloft is drie poincten der Doops-gesinde te veronderstellen? 't kan niet ongeoorloft zijn / onder een gematichde verdraechsaemheyt / te veronderstellen haer geheele belijdenis.

Denckt jemant / dat de veronderstellingh / der belijdenissen / op die manier / als by ons geschiet / sijn groote swaerichheyt hebben kan / om dat het volgens zijn oordeel / dupster is / hoe verre de belijdenissen met malkanderen over een komen / of niet: die bidden wp vriendelijck / op dit subject, en aengaende dese materie / na te sien / de verghelijckinghe der wederzijts belijdenissen / al over lange door J. P. Schabalie, Salgr. eertijdts Leeraer by de Waterlanders gestelt: welcke kort en klaerlijck toont / de besondere Hermonie der leere / en clepne verschepdenthept / die daer is / tusschen dese belijdenissen / voorzen gemelt. Wat ons belangt / wp bekennen rondelijck / onbewust te zijn / datter soo groote swaerichheyt / in dese saeck gelegen lept: en achten dat het ons gemackelijcker sou zijn / om de eenichheyt in desen aen te wijsen / als een ander / om zijn swaerichheyt hier ontrent te bevestigen: immers de Waterlanders Anno 1647 moeten dit soo dupster niet ingesien hebben / wanneer zy doen / aen de Vlaemingen in haer Vrede presentatie voorsloegen.

Dat de Dienaeren van 't gheen noch in questie soude mooghen staen / eenvuldelijck soude moeten blijven / binnen de paelen der H. Schriftuure; sonder onnoodighe uptlegghinghe / of woorden strijt te maecken.

Want indien dat de Leeraeren / ontrent de questien, alleen soude moeten spreecken / met de eygen woorden der H. Schriftuur / soo moest die dan / eerst weeten / waer in het verschil bestont / en by gevolch / waer inde Confessien accoordeerden of verschilden.

Daerom waerde Broeders laet ons maer goet willich ende een vuldelijck toe treeden / de wech des vreedes niet verwerren / maer involghen de goede Resolutie maeckt den mensch bequaem / om klep-

ne

ne verhinderingen/ over het hooft te zien. Wat middelen oock om de Breuche Sions, onder de Doops-gesinde te heelen / sult ghy vinden / daer niet selfs / by toeval na u eygen oordeel / swarighepdt upt ryssen kan ? t Woort des Heeren / selfs ons tot soo prijselijcken / en saeligen eynde / verleent / sien wy / dat soo veel Dispuyt, questie, en gewer / onderworpen is ; dat elck / hoe ongerijmt oock sijn dijven sijn mach / hem daer op / als of 't oock der doolinghen voorspraeck was / beroepen derf. En daerom laet ons een goeden saeck / om datse door toeval / en misbruyck / ons eenige swarichepdt maecken kan / niet verwerpen. Duncht u wegens de Confessien, by onse Gemeentens eertijts aenghenoomen / welcke vast houding wy noch goet verstaen / datter swaerichepdt inlegghen kan / om in 't toekoomende te oordeelen / wie de selve hadt tegen gesproocken / of niet ; en wie hier van de uptspraeck doen soude / soo antwoorden wy / dat hier toe wel bequaeme middelen / sullen te vinden zijn / wanneer wy maer / met behoorlijcke nedrichepdt / daer toe treden: soo dat elck geern de minste sy / en met liefde / tot de Gemeene Welstant / boven onse eyghen eere / in vreede / en eenichepdt malckander verdraegen konnen. Wat ons aengaet / wy souden oordeelen / dat die geene / in sulcken geval / uptspraeck behoorden te doen / die dese manier van vereenigingh / met malkanderen in treden ; want op dese wijse / sijn onse Gemeentens, volgens haer formilieren, en oude ordere / van over lange stichtelijck / en betaemelijck geregeert.

Aengaende de communicanten ten H. Avontm.

II. poinct, 't welck voordert / datter geen andere persoonen / door den aenspraeck / die gewoonlijck geschiet / wanneermen in berepdinge staet / om tot het gebruyck des H. Avontmaels toe te treden ; tot het selve sullen benoodicht / noch toegelaten worden / als die na voorgaende belijdenisse / des Geloofs / door den H. Water-doop, met de Ghemeente vereenight sijn : behoorde immers geen reeden / van swaerichepdt / en verhinderingh / tot Christelijcke Breede / en eenichepdt te sijn / onder ons. Want het is / allesints upt Godes Woort openbaer / dat wy niet verplicht sijn / om het H. Avontmael te onderhouden / oock met sulcke / die de Naeme Jesu, door het ontfangen / van den Christelijcken Water-doop, niet belijden en willen.

I. Want sien wy / op het ghebodt / des Christelijcken Waterdoops ? de Heere Jesus, heeft de selve niet alleen zijn Discipulen, beneffens de verkondi gingh des H. Euangeliums, om hem daer door Discipulen, dat is leer jongeren / te maecken / bevoolen : maer

Marc. 16: 16. heeft ; en op het geloof / en op den Doop / te saemen gevoecht, de Saelicheyt ; seggende die gelooft sal hebben, ende ghedoopt sal zijn, sal Saelich worden. Daerom oock Petrus, op de bekeeringh / en op den Doop / in Jesu Naem / de Jooden / Gods genaede / in vergevinge der sonden / en verkrijginge van de gave des H. Geestes, verkondicht. Seggende bekeert u, ende een yegelijck van u werde ghe-

haud. 2: 38. doopt in den Naeme Iesu Christi, tot vergeevinge der Sonden, ende

ghy

ghy sult de gave des H. Geests ontfangen. Buyten dese oorde / nu Jemant voor een eygentlijck Litmaet / onser Gemeente, op eygen hant / buyten Goddelijck bevel / of exempel / tot het gebruyk / des H. Avontmaels te ontfangen daer door de leeden haer onderlinge gemeenschap / die sy met den anderen in Christo / volgens sijn belofte hebben / uytbeelden / waer immers veel te periculeus, en te brymoedich: de wijl Gods Woort / en niet ons eygen menschelijck goetduncken / den eenigen regel / moet sijn / van ons doen / en laeten. Daerom wy sien / dat de Heere onsen Godt / de Israëliten, voor dese vermetelheyt van sijn H. wetten / of en toe doende / soo ernstich gewaerschouwt heeft / seggende:

Neemt dan waer, dat gy doet gelijck als de Heere uwe God u gebooden heeft, en wijckt niet af ter rechter, noch ter slincker hant, en Cap. 12: 32. al dit woort, dat ick u heden gebiede, dat sult gy waernemen om te doen. Ghy en sult daer niet toe doen, en daer niet van af doen. Dut. 5: 32

Wie van ons staet niet den vermaerden Grotius toe / dat den plicht der Leeraeren is / te swijgen daer Godt swijght, te spreecken daer hy spreeckt. Grootii t'saemen spraeck over den Doop.

Wy twijfelen oock niet / of ghy sult met ons geern aen neemen / 't geen Augustinis, dese saeck betreffende tot waerschouwinghe / van een igelijck / met dese woorden voorgestelt heeft / te weeten.

„ Wanneerder over een swaere / of donckere saecke / Dispuyten „ valt / ende men geen hulpe / of bewijs heeft uyt seeckere / en klae- „ re leeringen / der Goddelijcker Schrijftuur; soo moet de ver- „ metelheydt der menschen / haer selven bedwinghen / of in- „ houden. Augusti 2 Boeck de Peccatorum meritis.

Dewijl dese dingen soodaenigh zijn / hoe soude wy dan van u / onse mede Broederen in Christo / connen verwachten / dat ghy hier van afgaende / ons tot meede leeden aen des Heeren taefel soudet willen doen aen neemen / oock sulcke persoonen / die noch door de Christelijcke belijdenisse des gheloofs / noch door den H. Ceremonie des Christelijcken Water-Doops, met de Gemeente vereenicht zijn?

II. Daer dan by komt / dat de H. Apostelen Christi / welcke met hem / inde tijdt sijns wandels op Aerden / gemeynsaemelijck verkeert / sijn leere / uyt eygen mont gehoort / en daer boven noch die ongemeene gaeve / des H. Geests / haer leydende na Christi belofte / in alle waerheydt / ontfangen hebben; die derhalven sijn H. wille in dese / en alle noodige / saecken / buyten twijfel wel hebben geweeten / ons op dese manier zijn voorgegaen. Te weten datse de menschen / op de belijdenis van den naeme Jesu Christi / en door den H. Water-Doop, tot de gemeenschap der Christen kercke aengenomen hebben: Sonder datter een eenich voorbeelt / kan aengewesen worden / daer uyt het tegendeel blijckt. Want soo staeter inde Handel. 2: 41 die dan sijn woort (te weten Petri) geeren aen namen wierden gedoopt, ende daer wierden op dien dach, tot haer toe gehandel. 12: 41, 42

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

daen, ontrent drie duysent zielen, ende sy waeren volhardende in de leere der Apostelen, ende in de gemeynschap, en inde breeckinge des Broots, ende inde gebeden. Daerom ook den H. Paulus seyt ghy zijt alle Kinderen Gods, door het geloove, in Cristo Jesu, want soo veele als gy in Cristum gedoopt zijt, hebt ghy Christum aengedaen. En dewijl dese Ceremonie, beneffens de belijdenisse des gheloofs / volgens Christi ordonnantie, en het gebruyck / der Apostelen / een teecken was / waer door de geloovige / tot een Lichaem / in Christo wierden t' saemen gevoecht; soo sien wy / dat oock daerom / den H. Paulus Ephes. 4: 5. de selve stelt onder de wesentlijcke deelen / van onse Christelijkke eenicheyt. 't Waer dan derhalven / een alte groote vrymoedigheyt / in ons / dat wy het woort Christi / de eendrachtige usantie, en gewoonte der Apostolische Kercken / verlaetende / hier in soude te werck gaen / na ons eygen menschelijck goet vinden / onse kleynheyt en betaemt dat niet.

Galat. 3: 26, 27

III. Daer wy dan wijders / noch by konnen aenmercken / dat wy van dese regel / niet allesints konnen of gaen / of wy moesten boven het geen reets is aengewesen / ons selven oock / in desen / af sonderen / van de Christen Kercken in 't gemeen / niet alleen van de teegenwoordige / maer oock van die korts na der Apostelen af gangh / geweest hebben. Want of het wel waer is / datmen sijn geloove niet mach fondeeren, op de Authoriteyt, en aensienlijckheyt der menschen / daerom wy in dat opsicht / oock vande selve niet en spreecken; maar alleen op het woort Gods / wetende dat alle menschen / als soodanige / feyllen konnen / soo ist nochtans de voorsichtigheyt / en Christelijcke schrupeleusheyt wel betamelijck / datmen uyt overlegginghe van dat sijn opinien tegen het allegemeen aen loopen: daer onder men niet ontkennen kan / dat oock Mannen van oordeel / en Godvruchtigheyt te vinden zijn; 't zijnne met des te meerder aendacht / in de vreese des Heeren beproeve / alles wel wikke / en wege / ons niet in die strijt / en tot die groote vrymoedigheyt begevende / voor en al eer / dat men door een onderscheydentlijck begrijp / uyt Gods woort / gemerckt hebben / dat de waerheydt seeckerlijck aen onse zijde is.

Om u l. en ons selven / dan noch meerder stoffe / tot omsichtigheyt in dese saeck toe te dienen / soo sullen wy uyt veele / maer dese volgende voorbeelden / tot bevestingh van 't geen wy hier stellen by brengen.

Justinus Martyr, die onder de Christenen / soo sommighe willen / vermaert is geweest / ontrent 40. jaeren na het overlijden / van den Apostel Joannes: en gemartiliseert is geworden / An. 163. spreeckt in sijn tweede Apologie, ofte verantwoordinghe der Christenen / aengaende dese saeck aldus.

„ Dit voetsel (te weten het H. Avontmael) wort by ons genaemt
„ eucharistia, het welcke niemant anders / geoorloft is te gebruycken /
„ als die gelooft / dat onse leere waerachtigh is: ende die afgewas-

schen

schen is / door den Doop / om de vergevinge der sonden / en om de weder ghebaorte / ende die soo leeft als Jesus ghebooden heeft.

Tertulianus, Clementis Alexandrini tijt genoot / als die geleeft heeft / An. 203. ofte soo andere willen An. 215. in sijn Boeck præscript: Adversus hereticos cap. 36. schrijft / van de ghewoonte der Christen kercken / sijns tijts / op dese wijse.

Wel aen dan ghy / die uwe Curieusheyt, het wilt oeffenen / in 't stuck van uwe saeligheyt / overloopt eens de Apostolique Kercken / by de welcken de stoelen der Apostelen, in haere plaetsen / noch werden van de voorstanders beseten; by de welcken / de eygen authentique brieven / der selver / noch werden ghelesen / haer stemme klinckende / en haare gedaante uptdruckende: in dien Achaia, na by u leyt / daer hebt ghy Corinthen: sijt ghy niet verre van Macedonien, daer hebt ghy Philippos: daer hebt ghy Thessalonicam; soo ghy in Asien komt komen daer hebt ghy Ephesen: maer soo ghy na by Italien / gelegen sijt / daer hebt ghy Romen: (Waer van daen de Authoriteyt, ons ook by der hant is) een Gemeente geluckich van staet / aende welcke de Apostelen, de gantsche leere / met haer bloet hebben uptgegooten / &c. Laet ons sien wat sy gesept heeft / watse geleert heeft / watse ook / met de Africaense kercken toegestemt heeft: sy erkent eenen God / Schepper aller dingen; ende Christum Jesum / upt de maget Maria / den Soone Gods des Scheppers / ende de opstandinghe des vleeschs: sy voegt de wet / ende de Propheten by de Euangelische, en Apostolische schriften: en de daer upt drinkt sy dit geloove / sy besegelt het selve / met het water: becleet het met den H. Geest; voet het door de Eucharistia, versterkt het door de Martilisatie; ende en ontfangt alsoo niemant, tegen dese instellinge.

Hier souden wy noch / veel meer andere exempelen upt de schriften der ouden Kerckelijcke schrijvers / tot dit ons voornemen / seer dienstich sijnde / connen by haalen / maer alsoo dese genoech en ook seer aan merckelijck zijn / soo sullen wy kortelijck nederdaelen tot het geen hedendaeghs / by alle Christen kercken in 't gemeen gebruyckelijk is. De Rooms Catholijcken, Luyterse, Gereformeerde, en andere / oeffenen wel den Kinder-doop: maer wie heeft oit vernoomen / dat sy jemant gantsch sonder eenich Doopsel tot de gemeenschap harer kercken / ontfangen soude. En wat de Waterlantsche of Vlaemsche Doops-gesinde, in 't besonder aengaet / die maer van een maatelijcken ouderdom is / die weet dat sy de ongedoopte / door den aenspraeck / niet alleen niet benoodicht; noch toe gelaeten hebben: maer datse de selve met besondere eendrachtighey / van 't gebruyck des H. Avontmaels / door upt gedruckte termen / pleegen upt te slupten. Gelijck wy ook sien / dat de Waterlanders, soo Leeraeren / als Diaconen tot Amsterdam, haer desen eenigermaeten Conform / door een schriftelijcke Acte; op haer kercken kamer gepasseert /

An. 1666. op den 22 Januari volgens het schrifteliick bericht / van Salgr. Denijs van der Schuure aldus hebben verklaert.

" Laeten niet toe / hemelijck noch openbaer / met jemant te Com-
" municeren / die te voren op haer geloove / niet gedoopt zijn.

Uyt dese en meer andere redenen / waerde Broederen: die wy kortheyts halven / en oock om datse u niet geheel onbekent zijn / voor by gaan; sult ghy soo wy hoopen / wel verstaen connen / dat wy aengaende dese saeck / u l. niet voor houden; als het geen schriftmaatich / redelijck / en inde Apostolische, en eerste Christen Kercken in 't ghemeen ghebruyckelijck was: en oock met de fondamenten der Doops-ghesinde / en haar ghemeene leere volkomentlijck over een draaght. Wy konnen dan niet bedencken hoe ghy over dit poinct / met reeden soo groote swaerichevdt soudt konnen maecken: dat gy daerom versuymen sout / met ons in waere en Broederlijcke eenigheyt / in aller maenieren te willen leven. Want of wy wel niet konnen verstaen die geene welcke weygeren / door den H. Doop / met de Ghemeente vereenicht te worden: als Leedemaeten / aen des Heeren taefel te ontfangen. Soo en verepschen wy / daer door niet / dat ghy de sulcke / als onchristenen van de eeuwighe Saeligheyt / uyt stupten / ofte veroordeelen sult. Wy willen met u de selve geeren Gods oordeel en barmhertigheyt bevoolen laeten. Het Avontmael des Heeren / houden wy wel voor een ghebodt Christi / 't welck moet onderhouden worden / van een Igelijck; doch mits dat hy hem / daer toe oock wel na Christi woort / eerst berepde en bequaam maecke: en daerom wanneer wy / de onghedoopte van 't teecken des Avontmaels / niet ongeeren / voor soo verre gheweert saeghe / soo en geschiet dat / eygentlijck daerom niet: dat wy de selve / seeckerlijck van 't eeuwich leeven / (schoon datse uyt of met onwetenheyt / hier in doolen mochten uytgestooten houden. Maer om datse haer / soodanich niet geconditioneert betoonen als in een Communicant, die volgens het voorschrift des Euangeliums / tot dit ghebruyck komen sal / verepscht woort. Want wy en konnen niet verstaen wanneer wy weygeren; jemandt by ons ten Avontmael / te ontfanghen / dat wy daer door terstont en altijdt bewijsen: de selve in staet van de seeckere verdoemenis te stellen. Wie twijffelt aen de kindere haar Saeligheydt / en datse voor soo verre oock deel hebben / aen onsen Heere Jesus Christus: maer nochtans houden wy niet / dat daerom onse meede Broederen de selve (gelijck eertijts by eenige om dese reden / alsoo is gevoelt) tot het H. Avontmael willen toelaaten. Niet om datse die veroordelen; neen; maer om datse met ons houden / datter by de kinderen / niet en sijn de verepschte conditien; gelijcker oock / by een onghe-
Act. 22: 16. doopte niet en is / tot het H. Avontmael. Want die weygeren te
Mat. 26: 28. ontfanghen / het teecken van de afwasschinghe der sonden / wie geeft ons vrijheyt / aen haer te bedienen / het teecken der vertrostinge /

ghe/ en quijtscheldinge der sonden? Even gelijck/van het Passcha des ouden verbonts/ soo mooghen wy spreecken/ van 't Sacrament des H. Avontmaels; 't welck beteeckent, Christus Jesus het Passcha des nieuwen verbonts/ genes vreemdelinghs zoon, sal daer van eeten, doch alle knecht van yeder een die voor geldt gekocht is, na dat ghy hem sult besneeden hebben, dan sal hy daer van eeten. Exod. 12: 43, 44, 45.

III. Poinckt, handelende van 't Communiceren, tot Rijnsburgh, met die vergaderingh/ welck om haer besondere losse/ en onbepaelde wijse/ van Kerck bestier/ soo naemruchtigh gheworden zijnde/ tot soo grooten aanstoot dient/ in opsicht van eenighe/ die daer/ upt een verkeert begrijp van verdraaghsaemheyt/ quansuys ten Avondtmaal gaen: gheljck onder ons/ tot ons leedtwesen/ niet onbekent en is: hoope wy van herten/ dat ghy ons/ niet weygheren sult. Want gheljck wy aan de eenen zijde/ gheen redenen konnen sien; welcke ons/ of u lieden/ souden nootsaecken connen: om daer ten Avondtmael te gaen: dewijl elck in sijn eyghen Ghemeente, alles kan hebben/ dat tot een weerdigh ghebruyck des selfs/ in betrachtinghe van waere danckbaerheyt/ tot Godt/ voor die groote weldaet/ ons door het lijden Christi verworven/ en toeghebracht/ verepscht wort; soo houden wy/ datter aan de andere zyden/ verscheyden redenen zijn/ welcke ons het Communiceren aldaer/ en by ghevolch het toestaen/ of vrijheydt gheven van dien/ niet weynigh konnen af raeden. Sien wy/ maer op den toestandt onser Ghemeentens, in 't ghemeen: wy sullen licht konnen mercken/ dat wy buyten noodt/ daer door soo veele vroome mede leden onder ons van herten bedroeven: en voor soo verre/ ook voor de selve tot aenstoot souden zijn; indien de H. Apostel Paulus, soo ernstigh ghewaerschouwt heeft/ dat men sijn vryheydt omtrent dinghen/ die in haer selven geoorloft waeren/ doch niet soude ghebruycken/ tot aanstoot der swakke/ Seggende/ siet toe, dat dese uwe macht, niet eenigher wijse, tot een aanstoot worde, den ghenen die swack zijn. Wat zoude wy dan oordeelen moeten/ van dese saeck/ die gheljckse wel vryljck/ sonder eenichsints sich te besondighen/ magh na ghelaeten worden/ noch in haer selven/ soo onghegront is. En daerom niet voor gheoorloft/ magh ghehouden worden/ ook niet sonder groote erghernissen/ en beroerte der Ghemeenten, toe gaen kan.

Van 't Communiceren tot Rijnsb.

1 Cor. 8: 9

Wy en vorderen dan van u lieden niet/ dat ghy u sult aennemen/ de Rijnsburchse vergaderingh te oordeelen/ ofte over jemants ghemoet te ghebieden of te heerschen: alleenljck saeghen wy geeren/ dat ghy beneffens ons/ kondet goedtvinden/ om door vriendelijcke/ en ernstighe aanspraecken; op de beguaamste en stichtelijckste wijse/ te arbeyden/ ten eynde op dat ook in dese

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

saack / soo veel doenlijck / de ergernissen en aanstoot der Ghemeenten, mocht werden geweert.

van 't vrysprekken in de Gemeente.

IV. Poinct, Daer in wy gheeren soude vast gheselt sien / dat inde openbaare t' saamencomste der Ghemeenten, daer doch alles met ordere / en bupten verwerringhe / behoorde toe te gaan; geen vryheyt van spreecken / voor jeder een / op eyghen proef / soude worden gheghéven: behoorde u lieden soo niet teghen te zyn / dat ghy daerom / onse broederlijcke aenbiedingh / afslaen soudt. Want behalven dat ons / geen ghebodt / exempel / of bondighe reden upt Godes Woort / en blijckt; welck ons / soo / een onbepaelde vryheyt / van spreecken; inde publijcke, ofte openbaere t' samen komste der Ghemeente, voor jeder een ghebiedt: soo ist ook een saeck die / gelijck upt des selfs natuur / ende de daegheliickse onderbindinghe blijkt / veelderhande Confusien, en verwerringhe / na haer sleept.

En daerom ook niet bequaam / tot dat eynde te weten de stichtinghe en verbeteringhe / in alle Chrystelijcke stilte / waer toe de openbaare t' saamen comste / worden aangelept.

Het welck boven dit alles ook onder de Waterlantsche, en Vlaemsche Doops-gesinde, Ghemeenten, nae de teghenwoordighe toestant van saecken / niet en soude mooghen in ghevoert worden. Dewijl het strijdich zijnde / teghen haer gebruycken / en gront der Hercke doorgaens / van die gheimprobeert, en verworpen wort. Wat de Waterlanders belanght / die verklaaren haer inde alleghemeene belijdenis des selfs / t' zaemen gheselt door Hans de Ries, Artijckel 26. Aldus.

„ En gheliick een lichaem bestaet / van verschepden leeden / ende
„ een jeder lit / zijn eyghen werckinghe heeft; de wijl elck lidt /
„ geen handt / ooghe / of voet en is / alsoo ist meede inde Ghemeynte
„ Gods. Want / of wel elcke gheloovighe / een Lidt is / aen 't
„ Lichaem Chrysti / soo is daerom elck gheen Leeraer / Oudtsten /
„ of Diakon. Maer alleen soodanighe / die tot sulcke ampten / or-
„ dentlijck gheselt zijn / daerom ook de bedieninghe der selver amp-
„ ten / alleen de Gheordoneerde toekomt: en niet een jeder ghemeen
„ persoon.

Gelijck ook de Vlaminghen, inden Olystack, ghenoechsaem / aangaende dese saeck / op gheliicke wijse spreecken. Siet in 't Artijckel van 't Leer, en Diackon ampt inde Ghemeenten.

Gheliick wy ook daerom sien / dat de Waeterlantsche Doopsgesinde, ter steede Amsterdam, in haer Kerckelijcke Acte, van dato 1666 op den 22 January, te voren ghemelt / desen conform, aldus hebben verklaert.

„ In 't predicken spreeckt een alleen / en wort niemant vryheyt
„ ghegheven / noch toe gelaeten / om in spraeck of teghen spraeck /
„ te mooghen doen: nochtans blijft den Predicker / ten antwoorde
staen /

staen / die hem particulier, sal believen aen te spreecken: is oock „
noit goet ghevonden / in Kerck of Kercken camer / een vrij spreec- „
kent Colegie, te houden / daer jeder die wil / soude moghen koo- „
men / en tot ondersoeck voorstellen / het gheen hem goet „
dacht. „

V. Poinct, 't welck is een provisioneel besluyt / nae de teghen-woordighe toestant der Ghemeenten, ghenomen; vereyschende / dat men volghens / het gheen onder de Doops-gesinden, oock eenigermaeten / tot onderhoudinghe van gemeenschap / ghebruyckelijck is; in t versoecken of ontfanghen / der Leeraeren van buyten plaetsen / niet verder soude ghelieven te gaen / als tot sulcke / die of met ons / dit vreden concept, konnen onderteyckenen / of die ten minsten / uyt teerheydt haeres ghemoedts / niet durvende teeckenen / verklaaren / 't zy door haer ghewoone wijse van Leer / en doen / 't zy door haer oprechte mondelinghe betuyginghe / dat sy haer willen houden / binnen de Harmonie, ofte over eendraaginghe der leere / inde wedersijts Confessien uytghedruckt. Behoorde u l: oock niet tegen te zijn.

Want dit ghelijck het tot een bequaam / en ordentlijck bestier der Ghemeenten, gantsch noodich is / komt met het ghebruyck / en voorgaende Ghemeene usantie / of ghewoonte der Waterlanders, en Vlaemingen, soo wel over een; dat wy niet konnen sien / hoe dat iemant der Dienaeren / vande selve Ghemeenten, daer over met reden / eenige swaerichcyt maecken soude.

Het kan oock / onses oordeels / indien men eenighe voorsichtigheyt / om de eenvoudicheyt onses gheloofs / vast te houden / zal ghebruycken; niet anders gaen. Want indien men geen acht ter weerelt / sal nemen / of de Leeraer / die tot dienst der Ghemeente versocht wort / de leere / welck de Ghemeente voor schriftmaatich / en noodich houdt / voorstaet / of niet: waerom dan niet alle Leeraeren / van alderhande ghesintheden / sonder onderscheydt / tot den Preedickdienst / onder ons versocht? 't welck ghelijck het dienen soude / om alles overhoop te werpen / de Ghemeenten in beklaachlijcke tweespalt / en onuytredbaere moeyelijckheeden / te brenghen: ons duydelijck aenwijst / dat men in dese saeck / eenige regel houden moet. En wat reegel / kan men hier beeter ghebruycken / als de Confessien, by onse Ghemeenten, van outs her goet gekent / met een gemaetichde verdraaghsaamheyt te saamen ghevoecht. Het gheen wy dan geliefde in Christo / u lieden dus verre / tot naeder openingh van ons ooghmerck / en tot betuyginghe van onse oprechte gheneeghentheydt / tot een wel ghegronde eenicheydt / onder malckanderen / hebben voorghedraeghen / versoecken wy vriendelijck / dat van u lieden / in de vreese des Heeren met rijpe aendacht / aan het Woort Gods (dien volmaeckten regel van al ons bestier) mach werden gheproeft. Ten eynde / wy dat

af-

afgeleght hebbende / alle eyghen wijsheyt / en voor voordeel :) dinghen die de broederlijcke liefde / en Wtentschap / soo seer schaadelijck) zijn / mooghen te saemen ghevoeght zijn, inde liefde, ende dat, tot allen Rijckdom, der volle verseeckertheydt des verstants, tot kenniſſe der verborgentheydt Gods, ende des Vaeders, ende Christi, in welcken alle de schatten der wijsheydt, ende der kenniſſe, verborgen zijn op dat wy / in eendrachtigheydt des geests / door de liefde alleſints vereenicht zijnde / ghesaamentlijck moghten wandelen, weerdichlijck in den Heeren, tot alle behaeghlijckheyt, in alle goede wercken vruchtdraaghende, en wassende in de kenniſſe Godts. Tot dat wy alle sullen koomen tot de eenicheydt des gheloofs, ende der kenniſſe des Soons Gods, tot eenen volkomenen man, tot de maeten der groote, der volheydt Christi, op dat wy niet meer kinderen souden zijn, die als de vloet beweeght ende omghevoert worden, met alle wint der leere, door de bedriegerye der menschen, door de archlisticheydt om liſtelijck tot dwaelinghe te brenghen; maer de waerheydt betrachtende in liefde, alleſints souden opwassen, in hem, die het hooft is, naemelijck Christus.

Colos. 2: 2, 3

Colos. 1: 10.

Epheſ. 4 13, 14, 15

Wpt welcke Christelijcke ghestaltenis des ghemoets / volghen sal / dat onse herten / met broedsaeme ghedachten vervult zijnde / ons gheen ruste en zal laeten / ten zy dat wy nae maette van ons insicht / alles beproeven / waer door een heylsaame broede / ende vereenigingh / onder de ghescheyden volckeren des Christendoms / soude volghen konnen. Altijdt berepdt willich staende / om door Christelijcke onderwijsinghe / hem tot een beeter te laeten lijden: Wetende dat of wel den mensch 't gheen hy verstaat des Heeren wille te zijn / soo veel hem aengaet / ghetrouwelijck moet vast houden / dat wy nochtans / volgens onse allegemeene natuer / die faelbaer is / missen konnen.

Daerom wy dan oock / waerde Broederen / u lieden dit ons broedens verdrach / upt een Broederlijcke toeghenegenthepdt voorhouden: niet met dien waan / of hooghe inbeeldingh / van ons eyghen werck / dat het van u lieden / sonder behoorlijcke beraedinghe / soude moeten aenghenoomen worden; verre van daer / wy / kennende onse eyghen klepnheydt / bekennen geeren / dat het ons niet toe staet / om u lieden / oft jemandt anders wetten voor te schrijven. Ofte Conscientien te beheerschen. Alleenlijck dat wy upt aenmerckingh / van die vryheydt / welck u lieden / en ons beyden ghemeen is / door dit middel / willen beproeven / of wy door dese voorslaeghen / tot naeder eenicheydt / die ons seer ghereet / en bequaem duncken / u lieden niet souden konnen overtuyghen / en beweghen: om die goedtvindende / door een vrywillighe toe gheneghenthepdt / ghelijck wy de selve u lieden alsoo aenbieden / beneffens ons in te willighen / tot het welcken / wy u lieden upt aenmerckingh / van hoe veel de welstant onser Gemeentens

tens in 't generael / hier aengelegen sept / met des te meerder ernst / willen vermaent hebben. Want indien een huys regeeringhe niet bestaan kan / sonder eendracht / ende een Koninghrijck / door twee spalt / en verdeelthept / tot verwoestinge komt: wat sal het dan / met de Gemeenten Jesu Christi (dat een huys overvloeyende van liefde / en eendracht / inden geest zijn moet) worden? wanneer elck op eygen hant / sonder nae sijn mede broeder / behoorlijck / om te sien; inde saecken des Heeren / sal omspringen / soo hy 't verstaet? sal men soo doende / onder het lieflijck gheyronck / van vyphepdt / niet den toren van Babel / timmeren? want wat eendracht / wat bestendighe vreede / kander zijn / als elck verlaetende / des Apostels vermaninghe / te weten / dat een jegelijck van ons, sijnen naesten behaagen, ten goeden, tot stichtinge, Rijck gewoorden zijnde / van eygen sin / hem een besondere / en strijdige wech / verkiest? sullen hier door / de Leeraers / niet lichtelijck / tot veelderhande twistinge / en krackelinghe / vervallen: elck sijn eygen opinien / door onmatige drift / nae de bekende swackhept der menschen; dickwils oock / tot groote beroerte / der Gemeente, tot droefhepdt der vroome / tot vertwijfelingh der swacke / boven die / van een ander vast houdende / en beschermende / en wat soude dat anders baeren als den spot der werelt? der Gemeenten laster en verwoesting? de toehoorderen / en ongeoeffende ledemaeten / door soodaenich een doen / in haer Concientien verwerret zijnde / met den Romeyn Cicero, gelijck die in een ander gevoel / eertydts sprack / doen seggen / wien ick vlieden sal, weet ick; maer wien ick volgen sal, weet ick niet: de ongeloovige, konnen getuygen, dat den val der Christenen, verdordert / en versterckt wort / door inwendige twisten. Behoorden wy dan / upt ernstige overlegginge / van 't groote onhepl / der kerck-twisten / en scheuringen / welck onmoogelijck niet verhoet / noch geremedieert, konnen worden; soo langh elck door ootmoedichept / niet en leert / sijn naesten / en mede-broeder / hooger achten dan hem selven / sich geern nae de swackhept van een ander / soo veel mogelijck is / ter liefde van de Christelijcke eendracht / voegende / om malkanderen met hertelijcke toe-gheneghenthepdt / in de spoore des Vreedes te ontmoeten.

Matth. 12:25. Luc. 11: 15.

Rom. 15: 2.

Ghy siet waarde Broeders / dat wy niet en staen / op een precijs / ondersoeck / uwes gevoellens / wy laeten toe / dat ghy over eenighe saecken / in onse belijdenissen vervat / u lieden besondere benckinghe hebt / wy presenteeren u lieden; de vreede / en eenighepdt aan / op gronden / die ghy selfs / niet loochenen kont / of sy zijn / uwe Ghemeenten eyghen / hoe sout ghy dan het wepgheren / van dien / voor Godt / en alle vreedlievende meede leeden / in Christo / connen verantwoorden? doch wy hoopen beeter / dinghen / en met de Saelichept ghevoecht / al hoe wel wy alsoo spreecken.

Wy bidden de Heere onsen Godt / die Godt der liefden / en des vreedes / van herten / dat hy dit / ons doen / bestiere ten besten /

van sijn diergekochte Gheneenten, en het eynde der selver / een verseeckerde / en hem behaaghelijcke wede / zy / tot eere sijns gheseghenden naems / versterckinge des gheloofs / betrachtinghe der Godtsaelichepdt / opscherpinghe van liefde / en tot bevorderinghe van de saeligheydt van velen.

Uyt den naam, der vergaderde Leeraeren en Diaconen, tot Jisp. An. 1674. den 25. October uytgegeven, en onderteekent,

Door

Pieter Jansz. Stapper.

Jan Jansz. Kees-Kooper.

Pieter Apostool.

Engel Arentsz. van Dorregeest.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
325 C 199